

5.6 Елементи професійно орієнтованої медіаосвіти у розвитку фахової компетентності студентів спеціальності «Нафтогазова інженерія»

Вступ. Сучасний навчальний процес суттєво базується на використанні інтернет-ресурсів. Медіаінформаційна грамотність є невід'ємною складовою фахової компетентності спеціаліста – від бакалавра до доктора наук [336-339]. Вона органічно поєднується з викликами і запитам V і VI технологічних устроїв (відповідно «Епоха комп'ютерів і телекомунікацій» та «Нанотехнології») [356, 365-367]. Цей напрямок прогресу об'єднує поняття медіадидактика [340, 341, 342], яка активно розвивається [343, 344].

Мета статті – введення до наукового обігу досвіду використання елементів професійно орієнтованої медіаосвіти студентів технічних спеціальностей, зокрема, спеціальності «Нафтогазова інженерія».

Методи дослідження. У дослідженні використано загальнонаукові методи: аналізу та синтезу, аналогії, системний аналіз, спостереження.

Поняття «професійно орієнтована медіаосвіта» у вітчизняній науці вперше з'явилося в напрацюваннях відділу теорії і методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України та в публікаціях часопису «Вища освіта України» [345, 346, 347]. Згодом воно стало складником парасолькового поняття «медіадидактика» [348, 349, 350]. Сучасні вітчизняні дослідження і освітня практика в цій царині охоплюють різні аспекти професійно орієнтованої медіаосвіти. Зокрема, в галузі технічної вищої освіти. Свого часу на кафедрі видавничої справи і редагування НТУ України «КПІ» було успішно впроваджено експериментальний спецкурс «Медіаосвіта» [351], практика викладання якого привела до усвідомлення, що у вищій технічній школі слід вести мову не просто про медіаосвіту, а про професійно орієнтовану, тобто таку, що орієнтована на певний фах студентів.

Виклад основного матеріалу. Використання елементів професійно орієнтованої медіаосвіти студентів технічних спеціальностей сьогодні має місце в ряді університетів України. У різних навчальних закладах пропонувалися

навіть спецкурси з медіаосвіти [352, 353]. Розвиток медіадидактики вищої школи постійно збагачується новітніми технологіями, термінами, поняттями.

Звичайно, застосування і розвиток медіатехнологій в освіті залежить, у першу чергу, від медіакомпетентності викладачів і студентів, наявних у виші ресурсів і професійної медіакоманди у бібліотеці (репозитарії), у навчальному відділі, на факультетах та науково-освітніх інститутах (освітні платформи тощо), видавничий відділ (зокрема, методичний супровід електронних підручників і посібників), редакції університетських фахових видань (інтеграція з національним та міжнародним інтернет-простором), розвитку вишом внутрішніх інтернет-комунікацій на всіх рівнях.

У зв'язку з цим, всі учасники освітнього і науково-дослідницького процесу постійно підвищують свою медіа-кваліфікацію. Викладачі та науковці обов'язково реєструються/моніторять свій рейтинг на сторінках наукометричних баз та інтеграторів інформації, пошукових систем Google Scholar, Scopus, Publons, Index Copernicus International, WorldCat, сторінках наукового порталу світової дослідницької спільноти Research Gate, сайті НАУКОВЦІ УКРАЇНИ (Координатор проекту: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), а також, бажано, мають свої сторінки в соціальних мережах, дотичних до освітнього і науково-дослідницького процесу: linkedin, Twitter, Facebook, Вікіпедія тощо. Це не тільки суттєво збільшує пізнаваність окремого дослідника, викладача, але й збільшує його рейтинг, рейтинг кафедри, лабораторії, факультету/інституту, вишу (зокрема, Вебометричний рейтинг).

Постійно з'являються нові навчальні ресурси: наприклад, різноматичні вебінари, WeStudy – українська мультифункціональна онлайн платформа навчання, IT-арена – навчальний вебсайт з інформаційних технологій, фахово-орієнтовані Фейсбук-сторінки тощо. Всі вони надають електронний освітній (навчальний) ресурс (ЕОР) – навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі і представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах. Активно розвиваються Web 2.0 — інформаційні технології, які дозволяють користувачам створювати

та поширювати власний контент у всесвітній павутині. Web 2.0 ґрунтується на декількох технологіях: AJAX, JSON, SVG, RSS, XPath, Canvas.

В якості навчальних матеріалів в сфері медіаосвіти використовується монографія «Новітні освітні технології сучасної медіадидактики» [354], публікації, котрі широко представлені в профілі «Медіаосвіта» в Гугл-академії [355], а також студентські знахідки з інтернет-простору. Цікавими і корисними для вітчизняних викладачів і медіапедагогів-дослідників є англomовні джерела зі США, Канади, Великої Британії, Австралії, роботи Ш.Гоне із Франції, праці німецьких дидактів. Зауважимо принагідно, що розділ медіапедагогіки чи не найкраще представлений в німецькомовному розділі Вікіпедії.

Отже, зупинемося на окремих аспектах досвіду використання елементів професійно орієнтованої медіаосвіти студентів технічних спеціальностей, зокрема, спеціальності «Нафтогазова інженерія», який накопичений в НТУ «Харківський політехнічний інститут», НТУ «Дніпровська політехніка», Криворізький національний університет та ін. вітчизняних вишах технічного профілю. На базі наявного досвіду представимо перспективну розробку плану спецкурсу «ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА МЕДІАОСВІТА», який з певною адаптацією можна використовувати для аспірантів, докторантів і на курсах підвищення кваліфікації викладачів вишів технічного профілю.

Спецкурс «ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА МЕДІАОСВІТА» (для спеціальностей 184 «Гірництво» і 185 «Нафтогазова освіта»)

Тематичний план

Тема 1 Вступ: предмет, мета і завдання медіаосвіти. Термінологія медіа й медіаосвіти. Поняття «медіакультура», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіапедагогіка», «медіапсихологія», «медіадидактика». Ключові поняття медіаосвіти. Теорії медіаосвіти [348, 357]

Тема 2 Основи медіакомпетентності. Розвиток професійної компетентності засобами медіаосвіти. «Старі», «нові» й «новітні» медіа. Поняття «медіапродукт». Короткий огляд розвитку преси, радіо, телебачення, кіно, відео, Інтернет-мережі.

Тема 3 Технічна, зокрема, гірнича та нафтогазова галузь в енциклопедичних словниках, довідниках (паперові й он-лайн видання). Видавнича діяльність освітніх, наукових та видавничих установ технічної, гірничої та нафтогазової спрямованості: медіаосвітній погляд. ПРЕСОДИДАКТИКА [358].

Тема 4 МЕДІАДИДАКТИКА ТА ЇЇ СКЛАДНИКИ (пресодидактика, кінодидактика, радіодидактика, теледидактика, мультимедіадидактика, інтернет-дидактика). Інтернет-дидактика та її складники (вікідидактика, сайтодидактика, блогодидактика, вебінародидактика) тощо[348]

Тема 5 Медіаосвіта – засіб розвитку критичного мислення як однієї з фахових компетентностей. Розвиток критичного мислення. Критичне мислення в пошуку нових шляхів вирішення науково-технічних проблем. [348, 357]. Навчальні і наукові фільми про науку і практику видобування і переробки корисних копалин – через критичне мислення майбутнього фахівця.

Тема 6 Технічна, зокрема гірнича галузь в українській, англійській, латинській Вікіпедіях. ВІКІДИДАКТИКА [359, 368, 369]

Тема 7 БЛОГОДИДАКТИКА. Сайти і блоги технічної спрямованості в соціальній мережі та їхня медіаосвітня функція. Сайто- і блогодидактика [360].

Тема 8 Професійно-орієнтована медіаосвіта майбутнього інженера, бакалавра, магістра, доктора філософії. Джерела, складники, перспективи. ВЕБІНАРОДИДАКТИКА [361]. Роль вебінарів з фаху у професійному становленні майбутнього фахівця.

Тема 9 Галузеві бібліотеки та музеї, їхня медіаосвітня діяльність. Бібліотеки та музеї он-лайн. БІБЛІОДИДАКТИКА [362]. Музеї (гірництва, нафтогазової справи, музеєфікація гірничих підприємств) в інтернет-мережі. МУЗЕЄДИДАКТИКА.

Тема 10 Конференція як медіаосвітня технологія [363]. Підсумкове заняття. Захист рефератів за тематикою курсу (залікове заняття)

Представлений спецкурс зорієнтований на потреби майбутніх працівників гірничої і нафтогазової сфери. Проте, як показав наш досвід, він легко може бути

трансформований для навчальних закладів різних профілів. Ідеологією курсу є зміна пріоритетів у комунікативних стосунках між ЗМІ та аудиторією фахівців – споживачів медіапродукту.

Програмою передбачено лекційні і практичні заняття, в т.ч. - заняття з моделювання медіаосвітніх і професійно орієнтованих ситуацій; тести, самостійна науково-пошукова робота; підготовка рефератів за проблематикою курсу (участь у студентській науково-дослідній роботі); захист реферату або зініційованого самими студентами медіапроекту за проблематикою курсу; залік. Коло завдань курсу характеризується як методолого-практичне.

Розроблений і апробований у навчальному процесі спецкурс «Професійно орієнтована медіаосвіта» переслідує мету: формування і розвиток медіакультурної компетентності майбутнього працівника сфери технічних наук, видобувної промисловості за допомогою і на матеріалах фахових медіаосвітніх текстів через засоби масової комунікації. Останні виступають додатковими навчальними джерелами з огляду на потребу їх вивчення та подальше використання у професійній діяльності як засобу самоосвіти упродовж життя. Медіакомпетеність стає вагомим складником професійної компетентності фахівців. На поточних заняттях послідовно вирішуються завдання набуття знань у галузі медіаосвіти, її історії, теорій, технологій, інформаційної культури і навичок застосування цих знань на практиці. Проведення практичних занять спрямоване на закріплення знань, набутих під час опанування теоретичного курсу, орієнтує студентів на подальшу самостійну роботу за тематикою курсу, на використання фахово-орієнтованих джерел упродовж життя.

Висновки. 1. Медіаінформаційна грамотність є невід'ємною складовою фахової компетентності спеціаліста – від бакалавра до доктора наук. Вона органічно поєднується з викликами і запитам V і VI технологічних устроїв (відповідно «Епоха комп'ютерів і телекомунікацій» та «Нанотехнології»). Медіапедагоги розглядають кілька варіантів впровадження медіаосвіти: включення її до навчальних програм у загальноосвітньому чи вищому навчальному закладі; дистанційну освіту за допомогою телебачення, радіо,

Інтернет; самостійну/безперервну освіту медіазасобами та ін. 2.Формування медіаграмотності майбутніх фахівців у межах ВНЗ може здійснюватися двома способами: через введення окремого курсу з медіаосвіти або через інтеграцію медіаосвітніх технологій до вже існуючої системи навчально-виховного процесу, зокрема – завдяки виконанню міждисциплінарних досліджень з інформаційних, комунікаційних та освітніх наук, соціології та ін. Отже, запровадження професійно орієнтованої медіаосвіти до фахової підготовки є актуальним завданням педагогіки вищої школи на шляху побудови єдиного європейського освітнього простору. 3 У науковий обіг вводиться досвід використання елементів професійно орієнтованої медіаосвіти студентів технічних спеціальностей, зокрема, спеціальності «нафтогазова інженерія».